

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم
بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Arts & Music

هنر و موسیقی

بهرام رحمانی
12 نومبر 2024

«فلم کیک محبوب من»!

فلم کیک محبوب من (My Favourite Cake) به کارگردانی بهتاش صناعی‌ها و مریم مقدم، داستان زندگی زنی به نام مهین را روایت می‌کند. مهین، که در دوران سالمندی خود به سر می‌برد، در جست‌وجوی معنای تازه‌ای در زندگی‌اش است. او تصمیم می‌گیرد از چارچوب‌های محدودکننده‌ای که جامعه و خانواده برای او ایجاد کرده‌اند، خارج شود، خودش باشد و به سمت تجربه‌های جدید حرکت کند.

در حقیقت، فلم «کیک محبوب من» نخستین فلم ایرانی است که در چهل و پنج سال گذشته برخی خطوط قرمز را رد کرده است. به همین دلیل، پیش‌تر مقامات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی واکنش‌های منفی زیادی را نسبت به ساخت این فلم داشتند.

فلم «کیک محبوب من» در تهران، پایتخت ایران، در قلب جمهوری اسلامی ایران فلم‌برداری شده است. این شهر با پیشینه فرهنگی متنوع، محلی برای روایت داستان‌های انسانی و اجتماعی فراهم می‌کند. فلم‌برداری در مکان‌های گوناگون شهر، از جمله پارک‌ها، کافه‌ها و خانه‌های سنتی، به بازتاب فضای روزمره زندگی در تهران کمک کرده است. انتخاب این مکان‌ها به ایجاد فضایی نزدیک به واقعیت برای داستان و شخصیت‌ها انجامیده است.

داستان فلم کیک محبوب من، داستان زندگی زنی به نام مهین را روایت می‌کند که در دهه هفتم زندگی‌اش قرار دارد. مهین، یک بیوه است که سال‌ها در سکوت و انزوای عاطفی به سر برده و اکنون تصمیم می‌گیرد از کلیشه‌های فرهنگی و اجتماعی که برای زنان مسن تعریف شده فاصله بگیرد.

فلم «کیک محبوب من» بدون اعمال سانسور و پیروی از پوشش اجباری حجاب برای بازیگران زن ساخته شده است. پوستر فلم کیک محبوب من

شناسنامه فیلم «کیک محبوب من» (Me Favorite Cake)

نویسنده و کارگردان: مریم مقدم، بهتاش صناعی‌ها

بازیگران: لی‌لی فرهادپور، اسماعیل محرابی

محصول: ۲۰۲۴، ایران، فرانسه، سوئیس، آلمان

امتیاز سایت IMDb به فیلم: ۷/۷ از ۱۰

امتیاز فیلم در سایت راتن تومیتوز: ۱۰۰ از ۱۰۰

خلاصه داستان: زنی تنها در خانه‌ای بزرگ که به دنبال همدمی می‌گردد، در یک روز گردش با یک راننده تاکسی آشنا می‌شود و او را به خانه خودش دعوت می‌کند.

سازندگان «فیلم کیک محبوب من»، به «اشاعه فساد» متهم شدند. بهتاش صناعی‌ها و مریم مقدم، سازندگان فیلم «کیک محبوب من» توسط قوه قضائیه جمهوری اسلامی با اتهام جدید «اشاعه فساد» مواجه شدند. آن‌ها پیش‌تر در این پرونده به تبلیغ علیه نظام و اقدام علیه امنیت ملی متهم شده بودند.

«تولید فیلم مبتذل» و «توزیع و انتشار فیلم مبتذل»، مصادیق اتهامی بهتاش صناعی‌ها و مریم مقدم، کارگردانان این فیلم است.

آن‌ها همچنان با ممنوعیت خروج از کشور مواجه‌اند. صناعی‌ها روز ششم آبان تأیید کرد که با وجود جوایزی که این فیلم در جشنواره‌های بین‌المللی، از جمله جایزه هوگو نقره‌ای جشنواره شیکاگو، دریافت کرده است، وی و همسرش امکان حضور در این رویدادها را نیافتند.

پیش از این در شهریور ماه اعلام شد که ممنوعیت خروج آن‌ها موقتاً رفع شده، اما در ۲۱ شهریور، مریم مقدم اعلام کرد که گذرنامه آن‌ها دوباره در فرودگاه توقیف شده است. این اقدام بار دیگر در یازدهم مهر ماه تکرار شد، زمانی که این دو قصد سفر به فرانسه برای تکمیل پروژه خود را داشتند.

آن‌ها پس از ممنوع‌الخروجی با اتهاماتی همچون «تبلیغ علیه نظام» و «اقدام علیه امنیت ملی» روبه‌رو شده بودند که اکنون اتهام فوق‌الذکر نیز به این پرونده افزوده شده است.

لازم به ذکر است، فیلم کیک محبوب من در ژانر درام و محصول سال ۲۰۲۴، جایزه هوگوی نقره‌ای را از جشنواره فیلم شیکاگو دریافت کرده است.

فیلم «کیک محبوب من»، در بخش مسابقه جشنواره برلیناله ۲۰۲۴ به نمایش درآمد.

خانم مهین، سال‌ها پیش شوهرش را از دست داده، بچه‌هایش مهاجرت کرده‌اند و تنها با یکی‌شان از طریق تماس تصویری در ارتباط است. نوه‌اش به احتمال زیاد فارسی بلد نیست و علاقه‌ای به حرف زدن با مادر بزرگش پای تلفن

ندارد. چند دوست قدیمی دارد که حالا به واسطه پیری کمتر آن‌ها را می‌بیند. شب‌ها تا دیروقت سریال تماشا می‌کند، برای نوه‌اش پتو می‌بافد و صبح‌ها تا ظهر می‌خوابد. زندگی او، چنان‌چه از چهره غمگین و آویزانش پیداست، مصداق بارز تنهایی است. صناعی‌ها و مقدم در دقایق اولیه فلم به خوبی موفق شده‌اند این مفهوم را به بیننده خود منتقل کنند. مهین بازتاب حقیقی تمام انسان‌های تنه‌است که با پا به سن گذاشتن، تنهایی‌شان بیشتر و کسل‌کننده‌تر می‌شود.

تا این که یک مهمانی زنانه، مسیر زندگی مهین را تغییر می‌دهد. یک مهمانی زنانه با دوستان قدیمی که همه مثل مهین کمابیش تنها هستند و کمابیش از دردهائی یکسان رنج می‌برند. بازنشسته‌اند و کار زیادی برای انجام دادن در زندگی ندارند. زنان پا به سن گذاشته‌اند. زنان متولد دهه بیست یا سی که همدمی هم ندارند. همدمی و مردی و شریکی در زندگی‌شان نیست. بنابراین، صحبت از یار مهم‌ترین موضوع حرف‌هایشان است. این نکته‌ای کاملاً زنانه درباره این بخش از فلم «کیک محبوب من» است. بحث‌های معمولی انسان‌های عادی؛ چه زن و چه مرد تنها پیدا کردن عشق و همدم است. در «کیک محبوب من» چون از اساس موضوع درباره تنهایی است، آن بخش از یک مهمانی نیز مربوط به پیدا کردن یک همدم است. این مکالمه را زنان و یا مردان هر کشوری می‌توانند در جمعی دوستانه با هم داشته باشند. بنابراین، مخاطب هر کشوری هم می‌تواند با این صحنه ارتباط برقرار کند. اما برای مخاطب ایرانی این‌که چنین مکالمه‌ای با تصویری واقع‌گرایانه چه‌طور پیش می‌رود، بسیار مهم و حائز اهمیت است. مهین بعد از حرف‌های انگیزه تغییر پیدا می‌کند تا زندگی یکسان خود را تغییر دهد. به دوستش پیشنهاد می‌دهد که با او به گردش بیاید اما دوستش نمی‌پذیرد. او تنهایی به گردش می‌رود. به همین خاطر به یک هتل قدیمی که از جوانی‌های دور و روشنش با آن خاطره دارد، می‌رود. در خیابان‌ها و پارک‌های تهران قدم می‌زند. شاهد دعوای دختری از نسل جوان با ماموران می‌شود و از دختر حمایت می‌کند. لحظه انسانی زیبایی از ارتباط او با دختر شکل می‌گیرد. چند لحظه هم مثل گفت‌وگو با راننده تاکسی احساس شعارزدگی می‌دهد اما خب در راستای واقع‌گرایی سازندگان فلم لازم است. حس تلویزیونی بودن فلم در این صحنه‌های بیرونی هم احساس می‌شود اما تا سینما شدن فلم فاصله زیادی نیست.

مهین برخلاف بسیاری از قهرمانان زن سینماهای جهان، جوان نیست، بدن ورزشکار و چندان جذابی هم ندارد. او هفتاد ساله و چاق است، حرکاتش کند است، رقصش چندان تعریفی ندارد، موهایش سفید شده و در یک کلام تمام ویژگی‌های ظاهری یک «پیر زن» یا «مادر بزرگ» ایرانی را دارد.

اما رفتار و نقش قهرمانانه او با اعتماد به نفس قوی مهین، از جایی شروع می‌شود که تصمیم می‌گیرد از قالب یک پیرزن خارج شود و رفتارهایی را که جامعه از او انتظار دارد، انجام ندهد.

مهین جلوی آینه می‌ایستد، رژ لب و سایه‌چشم می‌زند. به ناخن‌هایش لاک قرمز می‌زند و نیاز بدنش را به لمس شدن به‌خاطر می‌آورد. او که همسرش را سال‌ها پیش از دست داده، می‌داند که خیلی وقت است دلش برای عشق و دوست داشتن و دوست‌داشته شدن تنگ شده است. مهین تصمیم می‌گیرد برای پاسخ به نیازهایش دست به‌عمل «نتابوشکنانه» بزند نه آن‌که منتظر باشد مردی از راه برسد و با مر او ده داشته باشد. خودش برای جست‌وجوی عشقش از چار دیواری خانه بیرون می‌رود.

فلم در تصویرسازی مهین و اتفاق‌هایی که برایش می‌افتد، اغراق نمی‌کند. ما همواره آدم‌هایی معمولی را می‌بینیم که حرف‌هایی معمولی می‌زنند، لباس‌هایی عادی می‌پوشند و عادی رفتار می‌کنند. دوربین اما آن‌قدر صداقت دارد که این عادی بودن را حتی در اتاق خواب مهین، حمام و آشپزخانه‌اش هم سانسور نکرده است.

مهین، با یک راننده تاکسی مسن به نام «فرامرز» ارتباط دوستی و عشقی برقرار می‌کند. این فلم به‌خاطر صحنه های طنزآمیز و احساسی و همچنین رویکردی ملایم اما انتقادی نسبت به روابط عاشقانه در سنین بالا، در جامعه‌ای که چنین روابطی خارج از ازدواج تابو محسوب می‌شود، مورد توجه قرار گرفته است.

لحظات جذاب سینمایی فلم از این‌شروع می‌شود. از جایی که مهین تغییر زندگیش را شروع می‌کند. خاصیت تنهایی زیاد، به‌خصوص تنهایی در پیری همین است. هم این پتانسیل را دارد که به آن عادت کنی و هیچ تغییر شگرفی در آن به وجود بیاوری، هم انقلابی علیه خودت و اجتماعی که در آن زندگی می‌کنی، به پا کنی. انتخاب مهین اولین گزینه است. او به این نتیجه می‌رسد که دیگر چندان وقت زیادی برای لذت بردن از زندگی ندارد و زندگی در تنهایی هم انتخابش نیست. بنابراین، عزم را جزم می‌کند تا همدمی برای خود پیدا کند. خوشبختانه از آنجا که مهین شخصیت یک فلم است، خیلی زود یک یار شیرین‌تر از خودش پیدا می‌کند و به زودی یکی از بهترین زوج‌های مرد و زن تاریخ سینمای ایران در برابر چشمان ما قرار می‌گیرد. دو غریبه که به دلیل نقطه اشتراکشان که تنهایی است، انگار سال‌هاست همدیگر را می‌شناسند.

رفتار شخصیت‌های فلم‌های مقدم و صناعی‌ها همین است. برای مهرورزی نیازی به پیش‌شرط ندارند. نه تنها این چنین نیستند بلکه مترصد فرصتی‌اند تا این مهر را خالصانه و عاشقانه نثار یک دیگری کنند. این را در «قصیده گاو سفید» و «احتمال باران اسیدی» هم دیدیم. مهین و فرامرز دوست تازه‌یافته‌اش با بازی خوب اسماعیل محرابی که دیدنش در قاب بعد از سال‌ها جالب و خوشحال‌کننده است، در ادامه همان شخصیت‌ها در میانه «کیک محبوب من» زمان و لحظاتی را برای ما رقم می‌زنند و در تاریخ سینما ثبت می‌کنند که با چشمان پر از اشک و خنده به‌لب، خونین‌دل، تماشایش می‌کنید. شبی زیبا و پر از مهر که نتیجه برخورد دو انسانی است که سال‌هاست نتوانسته‌اند به یک دیگری مهر بورزند. اجازه‌اش را نداشته‌اند و حالا به یک‌باره به جسارتی دوطرفه فرصتش را پیدا کرده‌اند، اگرچه اجازه‌اش را هنوز نه.

فلم تصویری واقع‌گرایانه از دغدغه‌های آدم‌های پایه‌سن‌گذاشته به نمایش می‌گذارد که جزو دسته‌ای از اجتماع به حساب می‌آیند که انگار قلب و روح ندارند. حالا برای اولین بار دارند خودشان را می‌بینند و چه ضیافتی از این دیدار می‌سازند. «کیک محبوب من» با ظرافت موفق می‌شود هم تصویری جهان‌شمول از زن و مرد پیر و تنها به نمایش بگذارد و هم بر وضعیت زن و مرد پیر و تنها در جامعه ایرانی را نوری بیندازد.

مریم مقدم و بهتاش صناعی‌ها - کارگردانان فلم «کیک محبوب من»

غلامرضا موسوی، تهیه‌کننده این فیلم در واکنش به حاشیه‌ها پیرامون حضور بازیگر بدون حجاب مرسوم در کیک محبوب من گفته بود: با توجه به سن شخصیت زن فیلم که هفتاد ساله است و در فیلم نیز عنوان می‌شود، از ظرفیت‌هایی که برای خانم‌های مسن در احکام وجود دارد، استفاده کردیم. با این همه، برای احتیاط بیشتر در این صحنه‌ها، برای خانم بازیگر از کلاه گیس هم استفاده شد. بنابراین، موضوع حجاب در فیلم بسیار جدی تلقی شده و اما، از ظرفیت‌هایی که در این زمینه برای بانوان مسن وجود دارد، استفاده کرده‌ایم.

مریم مقدم، یکی از دو کارگردان فیلم «کیک محبوب من»، با انتشار متنی در حساب اینستاگرام خود می‌گوید که پاسپورت او و بهتاش صناعی‌ها، همسرش و دیگر کارگردان این فیلم، بار دیگر در فرودگاه و پیش از خروج از کشور توقیف شده است.

خانم مقدم روز چهارشنبه ۲۱ شهریور با انتشار تصویری از رسید تحویل گذرنامه خود به پلیس مهاجرت و گذرنامه گفته است که با وجود تهیه بلیت و پرداخت هزینه‌های خروج از کشور، از خروج او و همسرش بهتاش صناعی‌ها، جلوگیری شده است.

او در توضیح این تصویر نوشت: «دیروز و در حالی که می‌خواستم بعد از مدتی طولانی بروم و خانواده‌ام را در سوئد ببینم و شاید بتوانم در نمایش فلمان حضور داشته باشم، در فرودگاه پاسپورتم را دوباره توقیف کردند و گفتند که من و بهتاش مجدداً ممنوع‌الخروج شده‌ایم. I»

بهتاش صناعی‌ها و مریم مقدم ۱۶ شهریور از رفع ممنوع‌الخروجی خود خبر داده بودند. آن‌ها نوشته بودند: «از دادستانی تهران به ما اطلاع دادند که نامه‌ی رفع ممنوع‌الخروجی ما صادر شده» است.

حالا خانم مقدم گفته که «متوجه نمی‌شوم اگر نمی‌خواستند اجازه خروج بدهند چرا پاسپورت‌ها را پس دادند؟ که روح ما را بیزارند و به ما خسارت وارد کنند؟»

گذرنامه مریم مقدم و بهتاش صناعی‌ها یازدهم مهرماه ۱۴۰۲ هم در حالی که برای تکمیل مراحل تولید فیلم «کیک محبوب من» قصد سفر به فرانسه را داشتند در فرودگاه توقیف شده بود. آن‌ها پس از ممنوع‌الخروجی با اتهام «تبلیغ علیه نظام و اقدام علیه امنیت ملی» روبه‌رو شدند.

این فیلم بدون رعایت قواعد سانسور جمهوری اسلامی، از جمله حجاب اجباری برای بازیگران زن ساخته شده است. کارگردان این فیلم سینمایی با تاکید بر این‌که امروز «روز ملی سینما» است خطاب به رئیس‌جمهور ایران گفته است: «آقای پزشکیان، بر هر ایرانی هوشمندی واضح است که همراهان شما، همراهان این ملت نیستند. یاران اصولگرایان لااقل ادعائی جز آنچه هستند را ندارند و اهل تظاهر به چیز بهتری نیستند. شما نه تنها جامعه را رو به رشد و اصلاح نمی‌برید، بلکه آنرا در مرداب دروغ غرق می‌کنید.»

سی جشنواره و موسسه سینمایی و فلمساز بین‌المللی در آذرماه ۱۴۰۲ در واکنش به اتهامات این دو کارگردان با انتشار نامه‌ای سرگشاده خواستار آن شدند که جمهوری اسلامی با لغو اتهامات، حکم ممنوعیت خروج آن‌ها از کشور را لغو کند.

امضاءکنندگان این نامه موفقیت‌های بین‌المللی بهتاش صناعی‌ها و مریم مقدم با فیلم «قصیده گاو سفید» را یادآوری و اعلام کرده‌اند که این زوج در ایران به «تبلیغ علیه نظام و اقدام علیه امنیت ملی» متهم شده‌اند.

«کیک محبوب من» ساخته مریم مقدم و بهتاش صناعی‌ها تولید مشترک ایران، فرانسه، سوئد و آلمان است. این فیلم در اسفندماه ۱۴۰۲ جایزه بهترین فیلم انجمن منتقدان بین‌المللی فلم (فیبرشی) را در جشنواره فیلم برلین دریافت کرد و به تازگی نمایش آن در سوئد و انگلستان آغاز شده است.

فرایند تولید و نمایش «کیک محبوب من» پیش از این با اعتراض مقامات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مواجه شده بود.

پیش از این مدیرکل نظارت و ارزشیابی سازمان سینمایی خرداد ماه امسال در برنامه تلویزیونی «هفت» گفته بود: «با وجود اعتمادی که به تهیه‌کننده این فیلم داشتیم، کار را با عدم رعایت ضوابط تولید کردند.» این در حالی است که در دو سال بعد از اعتراضات سال ۱۴۰۱ ده‌ها فیلم کوتاه و بلند در ایران به شکل زیرزمینی و خارج از قواعد رسمی ساخته و در جشنواره‌های بین‌المللی به نمایش درآمده است.

منتقدان از ظرافت سیاسی فیلم نیز تمجید کرده‌اند. برای مثال، زمانی که مهین از یک زن جوان که توسط پلیس اخلاق دستگیر شده دفاع می‌کند، این صحنه به‌شکلی ضمنی سیاست‌های محدودکننده ایران، به‌ویژه در مورد حقوق زنان، را نقد می‌کند.

کیک محبوب من از طریق روایت متفاوت و دلنشین خود، نه تنها طبیعت جهانی عشق را به تصویر می‌کشد، بلکه به مبارزات بزرگ‌تر برای آزادی شخصی و کرامت انسانی نیز اشاره دارد. این ترکیب داستان‌گویی شخصی و نقد اجتماعی، تحسین‌های بین‌المللی را برای فیلم به‌همراه داشته و آن را هم به‌عنوان یک داستان عاشقانه و هم یک بیانیه اجتماعی برجسته کرده است.

این فیلم به دور از هرگونه افراط و تفریط، توانسته به تعادلی مثال‌زدنی و شاعرانه و اعتراضی برسد. فیلم «کیک محبوب من» از تکرار الگوهای داستان‌های عاشقانه جریان مرسوم در سینمایی فاصله گرفته و با محوریت دادن به رابطه زن و مردی سال‌خورده، شکل دیگر از عشق و رابطه زن و مرد را پدیدار به نمایش می‌گذارد. صحنه‌های اروتیک فیلم مانند دوش گرفتن، رقصیدن، نوشیدن و... همگی با ترکیبی از عناصر تراژدی و کمدی همراه شده و به هیچ‌وجه به کیفیت و طبیعی خود لطمه نزده است.

فیلم «کیک محبوب من» با وجود داشتن لحظات خاص و کمتر دیده شده در سینمای ۴۵ ساله جمهوری اسلامی ایران، به چالش‌های اجتماعی و فرهنگی پرداخته و نظرات متفاوتی را برمی‌انگیزد، اما در عین حال، ممکن است نتواند به طور کامل با برخی از تماشاگران ارتباط برقرار کند.

مریم مقدم در مصاحبه‌ای گفته است که از سه سال قبل از جنبش «زن، زندگی، آزادی» اندیشه ساختن «کیک محبوب من» شکل گرفته بود و با این حال این فیلم که بدون مجوز در ایران ساخته شده و به سانسور هم تن نداده، منطبق با روح جنبش بیانگر میل شخصیت‌هایش به آزادی‌ست.

صحنه رقص لیلی و فرامرز، صحنه‌ای از زیبایی این فیلم است و بازگوکننده صحنه‌ای است که عشقی که کامل شده است و حالا قرار است این دو، سال‌های آخر عمرشان را در کنار هم عاشقی کنند. اما آخر فیلم بسیار دراماتیک و حزن‌انگیز است.

فیلم با مرگ فرامرز و ریختن شراب بر گوری که مهین کنده است، تمام می‌شود، انگار قرار بوده است که عشق و رویاپردازی و شادی مثل همیشه به جبر و واقعیت زندگی و ناامیدی ببازد.

در واقع فیلم کیک محبوب من به دلیل به تصویر کشیدن داستان عاشقانه‌ای در اواخر عمر و آن هم در محدودیت‌های اجتماعی حاکم بر جامعه ایران، توجه و تحسین زیادی را به خود جلب کرده است.

این فیلم بدون رعایت قواعد سانسور جمهوری اسلامی، از جمله حجاب اجباری برای بازیگران زن ساخته شده و فرایند تولید و نمایش «کیک محبوب من» پیش از این با اعتراض مقامات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مواجه شده بود.

این در حالی است که در دو سال بعد از اعتراضات سال ۱۴۰۱ ده‌ها فیلم کوتاه و بلند در ایران به شکل زیرزمینی و خارج از قواعد رسمی ساخته و در جشنواره‌های بین‌المللی به نمایش درآمده است.

در هر صورت فیلم کیک محبوب من در شرایط کنونی ایران و سرکوب شدید هرگونه آزادی‌های فردی و جمعی و اختناق و سانسور شدید و حتی دخالت پلیسی حاکمیت در زندگی خصوصی شهروندان و رعایت حجاب اسلامی، این فیلم جایگاه برجسته‌ای پیدا می‌کند. در حالی که در یک جامعه نسبتاً آزادتر چنین فیلمی یک فیلم ساده و معمولی محسوب می‌شود و چندان برجستگی و ویژه‌گی پیدا نمی‌کند. اما در حاکمیت کنونی ایران، می‌توان گفت که این فیلم خط قرمزهای جمهوری اسلامی را زیرپا گذاشته و سازندگان و بازیگران آن، آگاهانه دست به ریسک بزرگی زده‌اند.

بی‌تردید در شرایط کنونی ایران، هر انسان و نیروی آزادی‌خواه و برابری‌طلب و طرفدار آزادی بی‌قید و شرط اندیشه و بیان، از دست‌اندرکاران این فیلم که مورد خشم قوه قضائیه جمهوری اسلامی قرار گرفته‌اند حمایت می‌کند و همواره بر سرنگونی کلیت جمهوری اسلامی و برپائی یک جامعه نوین آزاد و برابر و انسانی در جامعه ایران تاکید می‌ورزد.

شنبه نوزدهم آبان- عقرب- ۱۴۰۳- نهم نومبر ۲۰۲۴